

ფასი გადამხდელის წლიურად—2 მ. 50 კ. ნახევარი წლით—1 მ. და
25 კაპ. 1 თვით 25 კაპ.

თითო ნომერი 5 კაპ.

განცხადებათა ფასი: პირველ გვერდზე პეტრის სტრიქონი 15 კ.
უანასტელ გვერდზე—10 კაპ. ტექსტის ზედაგულს—20 კაპ. სამელო-
ვიარო ბანცხადების ერთზე დაბეჭდვა—3 მან.

ს ა ზ ა ნ დ ა რ ი და ს ა ლ ი ბ ე რ ა ტ უ რ ი გ ა ზ ე თ ი. გ ა მ ო დ ი ს ო რ ო ზ ა ზ ა თ ო გ ი თ

1 ივლისიდან წლის დამლევაზე გაზ.

წელიწადი
მესამე.

„თეატრი“

წელიწადი
მესამე.

ლირს 1 მან. 25 კაპ.

აღრესის გამოცემა თბილისის გარეშე—40 კაპ.

ვინც გახდის წლიურ ფასს—2 მან. 50 კაპ. ურთიანდ წარ-
მოადგენს, მიიღებს **ორ პრემიას**: 1) ს. აბაშელის ლექს-
თა კრებულს „მზის სიცილს“ და 2) კ. მაყაშვილის ლექსთა
კრებულს

რედაქცია და კონტორა ღიაა ყოველდღე დილის 10 საათიდან 1 საათამ-
დის—Ольгинская, 4, დ. Диасамидაე.

ახალი კლუბი

საზოგადოებრივი სადგომი

პარისკეზ 27 სექტემბერს 1913 წ.

ს ა ზ ა ნ დ ა რ ი

ჩამოშვების

სინემატოგრაფიული სურათები

მუსიკალურ ჰაიკებს დაუკრავს ორგანო.

დასაწყისი საღამოს 8 1/2 საათზე.

ქართული თეატრი

ბილეთები № 795. წარმოდგენა № 4

ხუთშაბათს 26 სექტემბერს 1913 წ.

ქართულ დრამატულ საზოგადოების დასის მიერ

ვლ. ს. ალექსი-მესხიშვილის მონაწილეობით წარმოდგენილი იქნება:

პირველად ქართულ სცენაზე.

I.

ინსტინქტი

დრამა 3 მოქმ. ახრა კისტმეცხოსის თარგმ. ვლ. ს. ალექსი-მესხიშვილისა.

II.

რაც არ მერგება არ შეგერგება

ვლ. ს. ალექსი-მესხიშვილისა.

მონაწილეობას მიიღებენ: ქენი, აბაშელი, ასათიანი, მდივანი, ქიქოძე, ჯავახი-
შვილი, ბ. ნინი, აბაშელი, ალექსი-მესხიშვილი, გუნი, იმედაშვილი, სარაული, ცი-
ციშვილი, ხონელი.

დასაწყისი სწორედ საღამოს 8 საათზე.

რეჟისორი ვლ. ს. ალექსი-მესხიშვილი.

ადგილების ფასი ჩვეულებრივია.

ანონსი: მზადდება წარმოსადგენად დედაკაცი და დედა ლაბირინტი, კულტურული
მკვლელობა, მორეგში, უნიდაგონი და სხვა...

აღმნიშვნელობა ქართ. დრამატ. საზოგადოებისა.

შინაგან საქმეთა სამინისტროს განკარგულებაში მოყოფი

სამუსიკო სკოლა

ლევონ პიშნოვისა და ადოლფ შევიგერისა.

პეტრე დიდის ქუჩა, 16.

2 წინასწარ გაცხადებული შედეგები: ფორტეპიანოს (უმცროსი, საშუალო,
და უფროსი კურსები), კომპოზიციის თეორიის (ელემენტარული თეორიის, პარამო-
ნიის, სოლოფეიოს), მუსიკის ისტორიის და ესთეტიკისა.

თეორიის და უმცროსი კურსის ფორტეპიანოს მასწავლებლად მოწვეულია თავისუ-
ფალი მხატვარი ლ. ლ. ლისოვსკი.

თხოვნა მიიღება ყოველდღე, უწყვეტად გარე, სკოლის ბინაზე 10—2 საათ. 10 წ-
წინასწარ. სწავლის ფული: უმცროსი მასწავლებლებთან 100 მან. წელიწადში;
ხუთ-ხუთი თუშანი ნახევარ-წლიურად; უფროსი მასწავლებლებთან 110 მან., ნახე-
ვარ-წლიურად—5 მან. ამ ფასში შედის თეორიული საგნების მასწავლის ღირებულ-
ე. კომპოზიციის სპეციალური თეორია—წელიწადში 100 მ.

ახალი კლუბი

საზოგადოებრივი სადგომი

ორშაბათს, 23 და ოთხშაბათს 25 სექტემბერს,

სინემატოგრაფიული სურათებით

აჩვენებენ საინტერესო სურათებს. ✦ ახალი კლუბის სიმედიანი ორგანო დაუ-
კრავს სხვადასხვა მუსიკალურ პიესებს.

დასაწყისი საღამოს 8 1/2 საათზე

დანიშნულია

ნაგდებილი იაფი მატკრობა

დიდ-ძალ საქონლის შეგროვების გამო (ფსხეზი უფრო იაფია, ვიდრე საზოგადოდ
იაფობის დროს) იყიდება ყველა სავაჭრო, რომელიც დარჩა წარსულ სეზონებიდან.

კალიან იაფად: ნარჩენი და კუმონები სხვა და სხვა საქონლისა.

***** სავაჭრო სახლის „მე. გრიგორიანსკი“ და კომპ. *****

მოდის და მანუშაბურის მაღაზიაში. ✦ ✦ ✦ მიხეილის პრ. და კირხის ქ. კუთხე, სახლი მადერისა, ტელ. № 9-14.

გ ა ზ რ თ ხ ი ლ ი ბ ა

არა-კეთილსინდისიერ კონკურენტის მოსდევს წერილ მწარმოებლების მხრიდან ყალბი შედგენა
საზოგადოებაში გავრცელებულ ეტიკეტებისა და საზოგადოების საყვარელ სავაჭროებისა. ესევე
მუდამ, არა-ერთხელ დაპარტია ჩვენი ფაბრიკის პაპროსებს, განსაკუთრებით ისეთ გავრცე-
ლებულს, როგორც არიან:

„СИМПАТІЯ“ და „ДРУЖБА“

რადგანაც არ ისპობა ყალბი შედგენა ჩვენი ეტიკეტებისა, რასაც ჩვენი მუდმივი მუშტრები შეცდომაში შეჰყავს, ამი-
ტომ გსთხოვთ ბბ. თამაქოს მწველთა ყიდვის დროს მაქციონ ყურადღება დამტკიცებულ ფაბრიკის მარკას და გვარს

Т. Д. Н. И. БОЗАРДЖІАНЦЪ ს. С. М.

რაც შეეხება ყალბ ეტიკეტების შემდგენელთ, ესენი დაისჯებიან კანონით.

ვიღებულისა დიდგალი ასარჩევი

სავაჭრო მატკლეულობისა, აბრეშუმეულობისა, მანუფაქტურისა, ტილოულობისა და ჩუღუქულობისა

ს ა ვ ა ჭ რ ო ს ა ხ ლ ი ს

ე. ე. მ ა ი ე რ ი ს

მ ა ლ ა ზ ი ა შ ი.

ერგენის მოედანი, სასტუმრო „კავკასიის“ ქვეშ.

КАВКАЗСКОЕ ТОВАРИЩЕСТВО

ТОРГОВЛИ

АПТЕКАРСКИМИ ТОВАРАМИ

въ Тифлисѣ

დიდასახლისებს!

საოჯახოდ სხვა და სხვა ნივთები და ს-
გნები. აგრეთვე საშარეულობისა და სუფ-
რისათვის. სხვა და სხვა საგნები ქაღების
და შეგების პიგიენისათვის და ავად-
მყოფთა მოვლისათვის. გინასტიკური მო-
წყობილობა, პარფიუმერიის ახალი სახლი
საგნები.

ლირსეულ ადამიანის

ხსოვნას.

გუშინ შესრულდა სწორედ ნახევარი
წელიწადი, რაც სამშობლო მიწაზე
საუკუნოდ მიიბარა საუკეთესო მამული-
შვილი—მოქალაქე არჩილ ჯორჯაძე.
მიდის დრო... მწუხარება კი არ ნელ-
დება, არამედ უფრო და უფრო ძლიერ-
დება. არ ჩანს მისი მოადგილე!

როცა ჰკითხვოდ გამოჩენილ მუშა
თა პარტიის ბელადის ავგუსტ ბებელის
დახასიათებას, სწორედ ის ადამიანობა და
ზეგარტობა გეხატება თვალ-წინ, რომ-
ელიც ამჟვენდნა ჩვენს საკაცობრიო
იდეალით გატაცებულ მამულიშვილს.

ამიტომაც უყვარდა ეს ადამიანი მთელ
ქართველობას, მიმართულების განუ-
ჩეღლად.

არჩილი ნამდვილი მეტროპოლი იყო.
ავადმყოფობამ არ გააგდებინა ხელიდან
მისი ერთად-ერთი საბრძოლველი იარა-
ღი—კალამი. ეს ნათლად ჩანს დღევან-
დელ ნომერში დაბეჭდილ ბ. გაბიჭაძის
მოგონებებიდანაც.

ის მუდამ ასეთი იყო. ავადმყოფი ის
განდებოდა ხოლმე იქ, სადა დაინახავდა
საჭიროებას. ბევრ საზოგადო საკითხის
გადაწყვეტაში მიუღია ასეთი დროს მო-
წოდება.

თავს არასოდეს ზოგავდა.
ქართულ ხელგნების ისტორიით გა-
ტაცებული, სიკვდილის ორი თვის წი-
ნად, 11 იანვარს, ის ესწრება ქართულ
თეატრში პროფ. იგ. ჯავახიშვილის პირ-
ველ ლექსისა. დამსწრე ქართველობამ
არც კი იცოდა, რომ იმ წამს იგი სტე-
ბებოდა ლექსის წარმტაც შინაარსით
თავის საყვარელ ადამიანთან ერთად, რო-
მელიც მოირიდებულად იჯდა ღირებუ-
რების ლოგოში, ფარდას ამოფარებული.

მხოლოდ ზოგიერთებმა, მისმა მახლო-
ბლებმა იცოდნენ და საიდუმლოდ გად-
სცემდნენ ამ სასიამოვნო ამბავს ერთმანეთს.
ეს იყო უკანასკნელი ფარული შე-
ხვედრა ორი ერთმანეთის მოყვარული
მხარისა!

ერთმა მხარემ კი არ იცოდა, რომ
თავის სათაყვანელო ადამიანთან ერთად
სუნთქავდა იმ წამს!..

მაგრამ... არჩილ ჯორჯაძე ჩვენ არ
გვეკუთვნის. ის სიმბოლოა ჩვენი ერის,
ჩვენი ქვეყნის საუკეთესო მომავლისა.
გაივლის ეს სულის შემზუთველი სი-
ლუბიერი, დადგება სანეტარო დრო, შე-
საძლებელი შეიქნება იმის თქმაც, რაც
დღეს არ ითქმის და დადგება არჩილ
ჯორჯაძის პირადი მემორიების წაბიცი.

არ დარჩება არც ერთი ქართველი,
რომელიც ამ იშვიათ და განსაკუთრე-
ბულ ადამიანს ნაღვას მადლობით და
აღტაცებით არ მოიხსენიებს.

ეს წამი იქნება წამი მისი საყვარელი
სამშობლო ქვეყნის სრული განახლე-
ბისა...

ტრამვაის მუშების

გაფიცვის გამო.

თბილისის ტრამვაის მუშათა გაფიცვა,
რომელიც დაიწყო 26 აგვისტოს დასრუ-
ლდა 11 სექტემბერს. ასე რომ გაფიცვა
გაგრძელდა სრულ 17 დღეს.

ეს გაფიცვა შეტად საყურადღებოა და
ამიტომ ამ გამოცემისათვის აღვნიშნეთ
ზოგიერთი ფაქტობრივი მხარე ამ იშვიათ
გაფიცვისა. **იშვიათი-თქო**, ვამბობ იმი-
ტომ, რომ არც ერთი გაფიცვა ამ უკანა-
სწინელ ხანში მომხდარი ასე მწყობრად
და მუშების სრული გამარჯვებით არ
დამთავრებულა, როგორც ის, რომლის
შესახებ ვწერთ. როგორც ვიცით მუშების
მოთხოვნებიდან წმინდა ეკონომიური
ხასიათისა იყო. ისინი მოითხოვდნენ მუ-
შაობის პირობების გაუმჯობესებას და
ხელფასის მომატებას. ის, რასაც ამ გა-
ფიცვის დროს მოითხოვდნენ მუშები, მათ
კარგა ხანია ჰქონდათ მოპოვებული, მაგრამ
ჩვენი დროის უკუღმართი პირობების
გამო უსახელო საზოგადოების წარმომ-
დგენლებმა თანდათან გამოაკლეს მათ
ყოველგვარი შეღავათი, და ისინი თით-
ქმის ცარიელს დასტოვეს, ამავე დროს
ბევრი „აო-კეთილ სიმედონი გაისტე-
ბრეს და მათ ალბათ ტომოქნის და
პუროშევიჩის თაყვანისცემელნი ჩააყენეს
ამ ნაიოდ ციხე თავისებურად გაამპარეს
და ბელგიელთა საზოგადოების აქტიო-
ნერების გამაჩვენების დღესასწაულს შეუ-
დგნენ და ზედმეტი მოვების სურვილით
წყაქებულნი ახალ საეკსპლოატაციო
პოტენციალს ჰქმნიდნენ. მაგამ სწორედ
იმ დროს, როცა უსახელო საზოგადოე-
ბის ბრუსელელი გაგებოა ჰეიკრობდა,
რომ თბილისის ტრამვაის საქმე სასურ-
ველად ჰქონდა მოწყობილებული და ამის
გამო განცხობაში იმყოფებოდა, იმ
დროს აქ მუშათა შორის თანდათან იზ-
რდებოდა უკმაყოფილება მის წინააღმდეგ.
ის უკმაყოფილება, როგორც დავინახეთ,
გარკვეულ მოთხოვნილებათ ჩამოყალი-
ბდა.

ეს მოთხოვნილებები 22 აგვისტოს წა-
რუდნენ მუშებმა ღირებუროს და სპი-
დლის ვადა მისცეს პასუხისათვის. რადგა-

ნაც დადებულ ვადის განმავლობაში მათ დირექტორისგან ვერავითარი გარკვეული პასუხი არ მიიღეს, ამიტომ 26 აგვისტოს დილით მუშაობა შესწყვიტეს.

პირველ ხანებში უსახელო საზოგადოება არც კი ჰქონდა რაიმე დათმობა ფაქტობრივად უმუშევრობის, მხოლოდ პირადობა, მუშაობას თუ დაიწყებდა, ჩვენს რეზონანსულ გამოცხადებას თქვენთან მოსალაპარაკებლად. მაგრამ რასაკვირველია, ამან ვერ გასწავა და შემდეგ საზოგადოება მცირე დათმობის გზას დააგეგმა. უსახელო საზოგადოებრივი ორგანიზაციის განმავლობაში ცოტათი უფრო მეტი მუშაობა და ხერხებით სურდა მუშები აეძღვრებინათ სამუშაოდ გამოსულიყვნენ. თანვე რჩებოდა იმუქარებოდა და სადასახე რაგონებით პირადობა გამაჰმობდა მაგრამ ვერც ერთმა და ვერც მეორემ მუშების სიმტკიცე ვერც გასტანა და უსახელო საზოგადოებრივი იძულებული გახდა მუშათა მოთხოვნებიდან სასტიკად დაეკმაყოფილებინა.

მეტად საყურადღებოა ამ გაფიცვის დროის თბილისის მცხოვრებელთა დამოკიდებულება გაფიცულებასადმი.

მოგვსენებთან ისეთი დიდ ქალაქისათვის როგორც თბილისი, ტრავმა აუცილებელ საჭიროებას წარმოადგენს. ამ დიდ თბილისს უტარებიათ წარმოუდგენელი ამიტომ იყო, რომ 26 სექტემბრიდან თბილისი თითქმის მკვდარ ქალაქს წარმოადგენდა. მისი ქუჩები უზარალო პრაქტიკულ ქალაქს ღებავდა. გაქირადა და ამიტომ მოსალოდნელი იყო მცხოვრებთა პროტესტი მუშების წინააღმდეგ. მაგრამ სულ სხვა მოვლენის მოქმედება გახდა. მცხოვრებნი უდრეკიველად იტანდნენ მიმოსვლის სინდულს და მთელი მათი თანაგრძნობა მუშებისადმი იყო. ეს მოხდა იმიტომ, რომ ყველა პარტიზმად, თუ რა მძიმე მოვალეობა აწევს ტრავმის მუშას და ამასთანავე რა მცირე ხელფას იღებს ის მუშების მეტად ზომიერი და კანონიერი მოთხოვნებისა უნებურად იზიარებდა მცხოვრებთა თანაგრძნობას და ბელგიელთა ჯიუტობა აზრებდა. ამასთანავე გაფიცვა აღმდინარეობდა მეტად წყნარად რაც აზრებდა არ არღვევდა მცხოვრებთა სიმშვილეს.

ამიტომ იყო, რომ თბილისის მცხოვრებნი აღტაცებით მიეგებნენ პირველ ვაგონს 11 აგვისტოს, რომელიც გაპარჯებულ მუშებით იყო სავსე და მოულოდნელი ოცავით გაუმართეს.

ახალი აგვისტო

გურიის საქმეების გენ. შვიგრაფისკის რევიზიამ კეთილი ნაყოფი მოიტანა. დირექტორი ლტუტუბით განაგრძო მუშაობა. რაზმების მართვის უფროსი გადაყენებულია სასაზღვროდან და მცხოვრები საზოგადოებაში, როგორც ამბობენ, მოხდება კიდევ სხვა ცვლილებები ქუთაისის გუბერნიის სადმინისტრაციო სფეროში.

ჩვენი საყვარელი მგოსანი აკაკი მოვიდა თბილისი თავის სახლიდან. მეუღლესთან და შვილებთან. ამ ზამთარს თბილისში გაატარებენ.

სად, კასპის ახლოს მდებარე მინდვრები, რომელსაც აზერბაიჯანის შიქი, გენ. ივ. ამილახვრის სახლობს მიუყვანილ მანათიანობისათვის, ეს მსუბუქი 1000 დესტინამდია, დღესკინა გაუქმდნენ 88 მან. ეს ამბავი საყურადღებოა, იმ მხრით კი არა, თუ ვინ იყავი, არამედ, იმ მხრით, რომ თბილისი სფეროების და ახლო-მახლო საფრთხის გულ-კაცობას ხელიდან გაშვებულია ის მიწა, რომელიც ისინი უსწოვარ დროიდან სარგებლობდნენ. ამბობენ ამ საქმეში ვერც „ჩვენი“ თანამდებულები მამულიშვილნი, „საზოგადო მოღვაწენი“ და სხვ.

„შეჯიბრებისა ამ ამბავს მიეძღვნა ყურადღება იმ ახალგაზრდობამ, რომელიც უზომოდ დაზინებულია ხიზანთა კანონპროექტის განხორციელებით...“

ქართულ თეატრში დაიწყო სეზონი 15 ნოემბრისთვის. კვირის თანხა 5. შუაშეზღოვანი „ციციანისა“. პირველ წარმოდგენას ხალხი ძალიან ბლომად დაესწრო, მეორეს-გაცილებით ნაკლები.

სახლბო თეატრში 21 ნოემბრისთვის დაიწყო წარმოდგენები. წარმოდგენის ორი მოქმედება ი. გედევანიშვილის „მსხვერპლიდან“ და ერთი კომედია-ხალხი ბლომად დაესწო.

ამ კვირა გამოვიდა „თემის“ რედაქციის გამოცემა „მუშა-გლეხის იობა ისაქიძის ხსენებით“.

16 ნოემბრისთვის ღამის 3 საათზე რატონის მინავალი საფრთხე მატარებენ

ლი სადგურ „სოსიკისთან“ ლიანდაგიდან გადავიდა და დაინახა.

ამბობენ, გაძარცვა სდომებოთ ფოსტისა. მოკლულთა რიცხვი 50-ს აღემატება, დაჭრილების კი 100-ს.

კახეთიდან გვწერენ, რომ იქ ამ ქმად თელავში, ახალქალაქში, რუსთაშვილი და იკალითა მჭიდვარებს მუცლის ავადმყოფობა. ამ სენს სულ მცირე ხანში უმსხვერპლია ათზე მეტი სული.

გამოვიდა და იყიდება 65 კ. ს. კაკაბაძის გამოცემა „სოსიკისთან“ საბუთები წიგნი 1. ეს წიგნი შეიცავს „ღვთების გუჯარს“ 1722 წ. და წარმოადგენს რუსთაშვილის მიტროპოლიტის პრივილეგიების აღწერას.

გამართლდა მოლოდინი... იმერეთშია თავის „პასუხი“ „თემისადმი“ სწორედ გუშინ, კვირას დასტავდა. ესეც ერთ გვერდი ამ გამოცემის დამახასიათებელი ფანტია. რა არის, პასუხის მოცემას ამ ორ-შაბათზე ვერ მოგვსწრებს.

„სტუკინის“ დაავიწყდა, რომ პასუხი მისადმი ყოველთვის მოკლეა. თუ არა სჯერა, რომ მისიანდებ მასზე უარს ამბობენ, ერთხელ გამოიჩინოს გაბეჭდილობა და გამოეცემის მისიანებს აზრი, რომელიც წარმოითქვა მის დასახსიათებლად ვარაუდ გელგოვანის და ევგენ გეგუკიანის სამედიკატო საქმის გარჩენის დროს. თუ ენსწლება ჩვენ გაუფადვლებთ საქმეს...

„სიმამრის სისას“ — „სიმამრის თვის“ კარნაქის.

1. არ გვადრებათ ფაქტების გადაზინება: ფ. მახარაძის „თემის“ ის კი არ უსაყვედურა, ხმა რადამოიღო, არამედ ის, რომ ილიას ძეგლის კურთხევის დროს მან განიშორა „მოგზაურის“ არასაკადრისი საქციელი.

დაუფიქრარ არჩილ ჯორჯაძის შესახებ.

(მოგონება).

რაც უნდა დიდ სასოწარკვეთილებებში ჩავარდეს ადამიანი, რაც უნდა უსახელო პესიმიზმში მოიქცას მისი არსება, მას ასეთი გაჭირვების დროს გამოუჩნდება ისეთი რამ, რომელიც მისი მანუალებელი იქნება, რომელიც ცოდნა და თუ გვარად ხალხის გაუღვივებს და შთაუწერავს იმედს უკეთეს მომავლისა. სწორედ ასე მომვლენია მე უდროოდ დაკარგული ჩვენი სახელოვანი პუბლიცისტი არჩილ ჯორჯაძე.

ზღადა და თუ უბედობაში მარჯუნა მთელი ერთი წელიწადი გამტარებინა საფ. წაღვერში. თუმცა გასულ წელს ჩემთვის არა მოუვია რა, გარდა სევდისა და ქმუნვარებისა, მაგრამ მისი მაღლიერია მათ ვარ, რომ მოხიბდა ვაცნობა და დაბოლოვება ისეთ დიდებულ მოაზროვნისა, როგორიც იყო განსვენებული არჩილი, რომლის ფიქსიონმა და მაღლიანმა სიტყვებმა გულის სიღრმეში შთაბისებს უკეთესი მომავლის იმედები.

ეს იყო გასული წლის ზაფხულში 1912 წლის აპრილის უკანასკნელ რიცხვებში. საქმეების გამო სოფ. წაღვერდის ტუბისში მომხდა წასვლა, საიდანაც ისევ მალე გამოგზრდნი უკანვე. სწორედ სასიამოვნო ამავე დამხედა აქ ჩვენი სახელოვანი მწერალი არჩილ ჯორჯაძე ამ ზაფხულს ჩვენს წაღვერდში გაატარებს, მისთვის სახლიც უკვე მხად არის. დიდ აღტაცება გამოიწვია ამ პირველ შემდეგ, უმნიშვნელო გარემოებებში და სიხარულისაგან ცას მსწვედობდა.

—ახლა მინც მექნება ბედნიერი შემთხვევა ჩვენი არჩილის პირადი გაქრობის თუ არა, შორიდან შეხედვისა მისი იმედი მალე გამოგზრდნი უკანვე. სწორედ სასიამოვნო ამავე დამხედა აქ ჩვენი სახელოვანი მწერალი არჩილ ჯორჯაძე ამ ზაფხულს ჩვენს წაღვერდში გაატარებს, მისთვის სახლიც უკვე მხად არის. დიდ აღტაცება გამოიწვია ამ პირველ შემდეგ, უმნიშვნელო გარემოებებში და სიხარულისაგან ცას მსწვედობდა.

—ახლა მინც მექნება ბედნიერი შემთხვევა ჩვენი არჩილის პირადი გაქრობის თუ არა, შორიდან შეხედვისა მისი იმედი მალე გამოგზრდნი უკანვე. სწორედ სასიამოვნო ამავე დამხედა აქ ჩვენი სახელოვანი მწერალი არჩილ ჯორჯაძე ამ ზაფხულს ჩვენს წაღვერდში გაატარებს, მისთვის სახლიც უკვე მხად არის. დიდ აღტაცება გამოიწვია ამ პირველ შემდეგ, უმნიშვნელო გარემოებებში და სიხარულისაგან ცას მსწვედობდა.

2. არ გვადრებათ, რომ ეს საქციელი თქვენც არ დაგმეფი.

3. არ გვადრებათ „თემის“ წერილებიდან ზოგიერთ ადგილებში ამოგლეჯილი ხანცის თვალის ახვევა მკითხველებისათვის, ვითომც „თემს“ ილიას მოკვლის შესახებ ელაპარკისა და რომელიმე პოლიტიკურ ჯგუფისათვის მოკვლის მოწყობა დაეწამებინოს. გვერწმუნეთ „თემს“ რომ ეს სდომებოდა, არავის არ მოერიდებოდა.

4. არ გვადრებათ ქვემარტების მოლატარ პროტესტების მექცევა და ამ სახის ცილის დაწმება, ვითომც „თემს“ ილიას მოკვლის თაობაზე „საზოგადოებრივ“ სთხზავდეს და მუშათა პარტიის მტრულს განცხადებით თავს ახვედეს.

5. არ გვადრებათ უარსიკმა ამხანაგურ განსამართლებებზე, როდესაც მოსამართლეებთან დასაჯებულთა თქვენზე ქვემარტ დემოკრატიული გლეხებისა და მკითხველების წინაშე თავის მოკატუნება, თითქო ამხანაგურ სასამართლოს საგან იქნება „ლიტერატურული-კამათი“ და არა ის, თუ რამდენად არასაკადრისად მოექცეით მომცე გამოცემას რომელსაც, როცა საქირო იყო თქვენთვის, უძღვნიდით ქათინაურებს საჯაროდ, თუ კერძო წერილებში, ახლა კი „ორი-ქოფს“ და სხვა ამისთანებს ეძახით, დიად „საოკოლო“ არ იქნებოდა, ცალმხრივი წერილები რომ ებეჭდა.

6. არ გვადრებათ ყველა ეს, რადგანაც ყველანი და მათ შორის ჩვენც ისე გიქცეით, როგორც სარკეს, რომელშიც ქვემარტი დემოკრატია იქნება.

სიფრთხილით მოექცეით, ბატონებო, მომარტულ სარკეს... „თემი“ კი წავა თავის გზით. მას აქვს თავისი დანიშნულება, რომელსაც ვერა-ნაშტად ვაძლევთ. ერთი მიმართულება დარწმუნდა ამაში ახლა ჯერო მიღება მეორეზე.

ივანე.

ხავდა. არჩილს უარესობა უფრო ეტყობოდა, ამის მიზეზი ერთი მხრით მისი შეუწყვეტილი მუშაობა იყო... ავადმყოფობაშიც კი არ უნდა დაედგინა. კარგა ხანს ვეზასეთი ერთი მეორეს საზოგადო კითხვებზე, ხოლო დასასრულს კი მოამართა ჩვეულებრივის მორიდებითა და თავზაზნაობით.

—იცი რა გითხრათ!.. ერთი რამ დიდი სათხვენილი საქმე მაქვს თქვენთან და, თუ თქვენთვის შესაძლებელი იქნება, მიეღია ამისრულებითა... —დიდი სათხვენილი—მივუგე მე. ნეტავ შევსძლებდეთ და რითიმე გასაზოგადებდეთ და... მხად ვარ გემსახრით... —ამა იცით, რა უნდა გითხრათ!.. თქვენ უკვე გეკოდინებთ ექიმ გედევანიშვილის მიერ ილია ქავეკავის თხუზულბობა საგანგებო გამოცემის ამბავი... ამ გამოცემის მეორე წიგნისათვის მოსამართლე მამს და უნდა დასწეროთ კრიტიკული განხილვა. მასალეს მე გაეზრჩე და დაემაზებ, ხოლო წერაზე კი თქვენ მომეხმარეთ, რადგან მე არ შემოძლია სკანზე ჯდომა და წერა.

არჩილი ბოლო დროს ჩავარდა ლოგინად და ისე დაუღუპრდა, რომ წერაც კი ვერა შეეძლო. მეც სიამოვნებით აღვუთქვი დახმარება. კამათილი ვიყავი მით, რომ შეძლება მომცა ასეთი დიდი მოქირანხელისათვის სასახური ვიქმეი. მიუხედავად იმისა, რომ მასალეს წავითხვას და გარჩევას თვითონვე აპირებდა, მაინც ვერ მოახერხა მეტის-მეტე სისუსტისა გამო. ერთი უმთავრეს მასალათაგანი ილია ქავეკავის „იფიკია“ იყო. თითო წელის „იფიკია“ ცალ ცალკე წიგნად იყო აკნძული, მათი შეფიდან გადმოღება, ისე დაწყება და გადშლა მეტად ძნელი იყო არჩილისათვის, რომელიც ცალკეს სიკვანძს ვერა ხმარობდა. რადგან თვითონ ვერა მოახერხა სხვანაირი მასალების გარჩევა გადმოკითხვა, ამიტომ ისე მიმობდა:

—არ მინდა თქვენი შეწყობება, მაგრამ ეს ავადმყოფობა მიძულებს კვლავ შეგაწუხებთ და ერთი რამეც დაგვალოთ...

—დიდის სიამოვნებით—მივუგე გევიბანეთ...

—მასალების გარჩევა მე მინდოდა, მაგრამ ვერ მოვახერხე, რადგან მათი გადღებ-გადმოდება ძლიერ გამიჭირდა და თან მუშაობაც მივიანდებო, ამიტომ ისე ორგანე ერთად გადავთავლიერეთ და საქმეც დაქარბება. თქვენ წაიკითხავთ და მე კუჩს დაგიღებთ, ისეც ასე სჯობსო,—სთქვა და კიდევაც შეუძლებელ საქმეს.

გადავამოთ „იფიკიის“ ფურცლები და დაეწყეთ კითხვა. არჩილი გულადი იყო დაწოლილი; მაგია ახლოს დიდები, რომ უფრო კარგად ედევნებოდა თვალყურს. უმთავრეს ყურადღებას იმ წერალებს აქცევდა, სადაც ეკონომიკურ, ეროვნულ, კლასობრივ და ბანკის საკითხებს ეხებოდა ჩვენი დიდება ილია. საყურადღებო ადგილებს კი ხაზს ეუსვამდით. მასალების გარჩევას და „შესწავლას რამდენიმე კვირა მოუნდა არჩილი. ილია ქავეკავის წერილების საყურადღებო ადგილებზე მწერდებოდა და დიდის სიამოვნებით მთელს ლექსიას წაიკითხავდა აღფრთოვანებული და აღევებებული... ბევრი არ ეთანახმებოდა და ბევრშიაც მის დიდებულ აზრს არა ნაკლებ დიდებულად აღნიშნავდა. საზოგადოდ ილიას სხვანაირი არჩილი რაღაც განუსაზღვრელ აღფრთოვნებაში მოდიოდა, გული აუტყვებდებოდა და ენასაც უნებოდ აეცეტებდებოდა... სახე გაუბრწყინდებოდა.

როგორც იქნა დაეხსურეთ მასალების განხილვა და წერას უნდა შეესდგაზობოდა. დიდი შრომა კი იყო საქირო, ხშირბა ხშირ იყო ილიას პუბლიცისტურ წერილების კრიტიკული განხილვა, მათი აწონ-დაწონვა და ღირსეულ, მიუდგომელ მსჯერის დაღება. დიდი ენერგიული შრომა იყო საქირო და ჯან მრთელობა. მაგრამ არჩილი სძლია, როგორც წინადა, ეს დამარჯობდაც. თავისი გაიტანა. დიდად ეშურებოდა განზრახული შრომის დამთავრებას, დიდის ყურადღებით ეკიდებოდა მას. ერთი სიტყვით თავს არ იზოგავდა და ამ შრომის დამთავრებას ესწრაფებოდა. ხშირად იტყუოდა ხოლმე: „როდესაც ეს შრომა გათავაზო და მეც თუნდ რომ მოეკვდო, არა უშავსარა“.

ნეტავი იცოდეთ რა ხალხით და რა შრომით შეუძლავ იგი თავის საყვარელ შრომას! საუცხოვრო სანახაობას წარმოადგენდა იგი ამ დროს. მწახველი ვერ იფიქრებდა, რომ საშინელ სენისაგან ლოგინად ჩადებული არჩილი იყო. იგი გმირულად სძლევდა ხოლმე თავის ავადმყოფობას ამ ქვეყანაში. შეუძლებოდა თუ არა მუშაობას, სახე მისი მიღებდა საუცხოო გამოიმეტყველებას, ფერ დაკარგულს ფერი მოეკრებოდა და გაწითლებოდა, ადვილდებოდა, შვიდი ფეროთა თვალწარბი თითქო ზეგატურ გამოიმეტყველებოდა.

ბას იღებდნენ, გული ძვრას დაუწყებდა და მისი მევეთი სიტყვები, ანკარა წყაროს ნაკადულისაგან მომდინარე, ერთი მეორეს ასწრებდნენ, იგი თითქმის განგებ იყო ამ დროს მიჯაჭვული სარეტელზე და სცილობდა როგორმე გაეგლეჯა იგი და ფეხზე დამდგარიყო, არავითარი ავადმყოფობის იგი არა ჰქონდა და მაშინ, აზრადაც კი არ მოუვიდოდა ვისმეს, თუ ამ წამს არჩილის სხეულში რამეც სწრაფად დაუბნებოდა. მართლაც გარდამეტებდა ნურავინ ჩამოართმევს ამას და ვიქცევი, რომ იგი უზარალო მომავლადი როდი იყო; იგი რაღაც არაჩვეულებრივად აღმზანს წარმოადგენდა. ამას თვით მისი დიდებული პიროვნება და მრავალტანჯული მისი ცხოვრება ნათლად ჰმოწმებდა. ნიქსა და ცოდნასთან ერთად საოცარი მწიგნობის და ენერგიის კაცო იყო. ამ თვისებით მხოლოდ ჩვენს დროს არა დაჯილდოვებულნი. მიუხედავად იმისა, რომ ბავშობის დროიდანვე დაიწყო მისი უბედურება და მთელი მისი ცხოვრება, ტანჯვა და წვალება იყო, ერთხელაც არ შეეფერებულა, ერთხელაც არ დაჰკარგვია იმედი უკეთეს მომავლისა და უსასოზისა ერთი წამითაც კი არ მოუტყვია იგი. პირიქით, თვით ამ ტანჯულ ცხოვრებაში ბევრს საინტერესოს ხედავდა; ცხოვრება თავის მრავალ მხრივობით, სიღრმით და მრავალფეროვანებით ყოველთვის იზიდავდა მას. თვითონ მხნე, შეუღრტელობა, სხვა-საკ მხნეობას უნერგავდა. ძლიერ ჰკიცხავდა იგი თანამედროვე ახალგაზრდობას უსახელო პესიმიზმისათვის.

ახლანდელი ჩვენი ახალგაზრდობა დიდად მკშუნვარებითაა შეპყრობილი, თავ ჩაქინდრული დაიარება, წარბებ მოღუშული; ისე ჩაფიქრებულან თითქმის ცა და ქვეყანა თავზე ეშობოდნენ; თუ ცოტა ოდნად მაინც აწყენია ცხოვრებამ, მესხვე რევოლუცია კარავენ შუბლში,—იტყუადა ხოლმე.

დიდად, არჩილი იშვიათი მხნეობის მწერალი იყო! მძიმე ავადმყოფობამ ხელი ვერ ააღებინა მას თავის საყვარელ მწერლობაზე და აკი ისეც გარდაიცვალა, რომ კალამი ხელიდან არ გაუვლიდა. როდესაც სიცხე ორმოც გრადუსამდე და ხან მეტზე ადიოდა, კალამს ხელიდან მაშინაც არ იშორებდა. მე ვიქცევი ამის მოწმე. ილია ქავეკავის პუბლიცისტურ წერილების კრიტიკული განხილვა, რომელსაც სათაურად უწოდა „ლიტერატურული მოკლეობა“ ქავეკავის პუბლიცისტისა, სწორედ ასეთი შრომა ბავშვში დასწერა. რომ ეტყუდნენ, —„არჩილი, თქვენთვის ახლა მოსვენება საქიროა“, იგი მიუგებდა:—„ეს შრომა დადასტურდა და მეც მოვისვენებო. ყველამ კარგად იცოდა რას ნიშნავდა ეს მისი „მოსვენება“. თორემ ამა ის რას მოისვენებდა. არჩილი, რომელსაც თავისი სიცოცხლის ერთი წელიწადი კი არ უნდოდა ცუდად გაეტარებინა მწერლობაში, ქვეყნის სასახურში ჰპირებდა იგი ბედნიერებას და ამიტომ თავისი ბედის უწყვეტილობა არასოდეს არ ყოფილა იგი. ხშირად უთქვამს მას ჩემთვის:—„მეც აგრე როგად ჩემს ბედს არ ვემდური და ვერც დავემდურებო“. ვერც დაემდურებოდა იგი თავის ბედს... მან თავის ხანმოკლე სიცოცხლეში დიდებულად იღვწა, დიდებული განაძი შექმნა და იგიც მუდამ ცოცხალი და დაუფიქრარი იქნება ყოველი მწერალური კარავებისათვის ვიდრე სიტყვა ქართული, საქართველო წაუშლელი დარჩება.

„ძირითადი მოტივის“ წერას უმთავრესად დიდადობით შეუდგებოდათ ხოლმე, რადგან ამ დროს უფრო დაკლებული ჰქონდა სიცხე და თავსაც უკვე დატანებდა. იგი გულადი იყო წაიწოვრობილი და ისე მიკარახებდა. გათავებდა თუარა კარნახს და მუშაობასაც შეეწყვეტილი—იწყებოდა მისი ტანჯვა. უზომო სიცხეს მისცემდა და მთლად ანერგიის აღშიტებულობა, მიუხედავად იმისა, რომ არჩილს ასეთი აუტანელ პიროვნება უხადებოდა მუშაობა, მის შრომას ოდნავდაც არ დასჩინა კვალი მისი ავადმყოფობის, როგორც იქნა დაასრულა თავის შრომა არჩილი და კიდევაც გაუგზავნეთ მის. გედევანიშვილს.

ამ შრომის გათავების შემდეგ, რაც დრო მივიდა, მთი უფრო სუსტდებოდა. ჩვენს საუბედროდ მის ავადმყოფობის პროგრესიულ სვლას ამინდაც ხელი შეუწყო. შარშან ზაფხულს წაღვერდში თითქმის განუწყვეტლად აღმოსავლეთის ცხელი ქარი ჰქონდა, თანაც საშინელი პაპანჯავა იყო, ასე რომ არჩილი ერთავად კარჩაქეტილ ოთახში უნდა მოდიოდა. თუ როგორმე გარედ გაშლიდა ქარში, უფრო უარესად ხდებოდა.

ყველა ამას გედავდით მისი მახლობლები და მომავალ უბედურების გამო გულბოლით გვეცხებოდა. არჩილიც ხედავდა, რომ მას გამოუტყვია არც კომბოდა, ამიტომ გადაწყვიტა წაღვერი

დან წასვლა. ისეც ტფილისში წაიღო, თუმცა მას განზრახული ჰქონდა, თუ უკეთობას შეატყობდა, წაღვერიდან ენკენისთვის გასვლამდის არ დაშრულიყო. 17 მაისამომოსვლეს გავისტუმრეთ ტფილისისკენ. ბოჯჯამდე ეტლით იმგზავრა.

გამოვეთხოვეთ... მაგრამ თვლი კი ისევ მისკენ გვრჩებოდა. ვგრძნობდით, რომ ეს გამოთხოვება უკანასკნელი იყო. წასვლისას გადმოცა საჩუქარი: თავისივე თხუზულბობათა სრული კრებული მჭივარის ყლით შემდეგის ზედწარწებით: „პრისტატე გამიჩემეს ნიშნად მაღლობისა, ვგროვოსაგან. 1912 წ. წაღვერი. მართაობის თვე“ და თანაც დიმილით სიტყვირად დასძინა: „მოხუცებულობის ექვს ამ წიგნს რომ გადავი მომიგონებო“. მართლაც, მუდამ მოსავლარია ეს იშვიათი პიროვნება ჩემთვის, მაგრამ განა მარტო ჩემთვის!...

არჩილ. გაბიჩავი.

კავკასიის ჭირ-ვარამი.

(წერა ივანე კავკასიელის)

ქ. კავკასიის ერთ ადგილას არის თავმოყრილი ქართველი განმანათლებელი დაწესებულებანი: სკოლა, სამკითხველო წიგნთ-საცავი, სათავრო დარბაზი, ქალთა პარტიკულარის სახელოსნო, სხვა. კულტურული მუშაობას, რასაკვირველია, ჯერჯერობა წაუფრთხვებოდა აქ, რომ ხელს უწყობდნენ ამ კულტურულ დაწესებულებებში წარმატებას. მაგალითად, ძალიან სამწუხაროა, რომ კავკასიის სკოლა დაქვეითების გზას დასდგომია. სკოლა ფაქტურს იწვევს ჩვენში ამ ზაფხულს პოლემიკა სახლობს დირექტორის ბ. ბელიაშის და ქართ. სკოლის მასწავლებლებს შორის გახ. „თერგეზი“ (ივანო-ივლისი). აქედან ვგეგვდით ამ სკოლის მონაფენთა მეტის მეტ სისუსტეს ყველა საგნებში. დირექტორმა და მწიწან საგნებში კომისია ებრაელთა, კათოლიკთა და სხ. მასწავლებლებთან ბავშვების გამოსაცდელათ. ამ კომისიამ ნათელჰყო მოსწავლეთა სრული დაქვეითება ყველა საგნებში. (გათავა 14-დან ერთმამ). ქართულ ენაშიც, როგორცკეა მოიკრება ბ. კახიძის და ბ. ბელიაშის წერილიდან, რაც კიდევ უფრო საფლალაა, იგივე „სკოლა“ გამოიჩინეს ბავშვებშიც. ამ გვარად წერა-კითხვის გამავრცელებისათვის კავკასიის სკოლა, ეს ოდესაც საუკეთესო მასწავლებლები აღნიშნულ საზოგადოებისა, ძალიან ცუდ მდგომარეობაშია სწავლა-აღზრდის მხრივ. ამ სკოლის ბატონი პატრონი ადგილობრივი განყოფილების გამგებმა სდუმს, არაფერს საშუალებას არ ღწორობს აწეწალდებულ წილ საქმეების გასასწორებლად. ამ განყოფილების გამგებანს წვერით, ერთი ოსის გარდა, დიდხანია არ უნახავთ თავისი სასწავლებელი. ქუდი რომ შიგ შეუღმლოთ გამოსატანად, არ შეუძლენ.

კავკასიის ქართველებიც გსოა ძლიერ გულგრილად შესტკირიან სკოლის ამ მდგომარეობას, იყო დრო, როცა ყოველი კავკასიელი ქართველი ამაყობდა სკოლით და ეხლა კი გულ დაოთუტულნი შესტკირებან თავისი სიამაყის უქულობა ტრიალს. აღსანიშნავია აგრეთვე თბილისის მთავარი გამგებანის უუყურადღებოა ამ სკოლისადმი. რადგანაც ციკით, არც კი ყოფილა ამ სკოლაში ხსენებულ გამგებანის წარმომადგენელი ორი წლის განმავლობაში. გვერთა, მთელი აურზაური ატებოდა გახ. „თერგეზი“ არ უნდა დარჩენილიყო უუყურადღებოდ მისთვის, ხსენებულ კავკასიის ქართულ სკოლა დაქვეითება ეტყუადა ქონებრივი მხრითაც. საწყევლო გადასახადები თითქმის სრულად არ ეკრებება, როგორც ეს წინადა იყო. გსოა სხვა სისტემა შემოუღიოთ ფულბრის შეგება—თვით მოსწავლეთ ახვიებენ სწავლის ფულის სახით საწყვრო გარდასახად და თუ არ მოიტანა—პანდური და მისი ჯანი. ნუ თუ ეს უნდა სდებოდეს წერა-კითხვის გამავრცელებელ საზ. სკოლაში? მდლობა დმერის ცოცხალი არიან, ვინც წინად ჰქრებდნენ გადასახადს... ისინი ხომ ისევ სკოლასთან არიან! მამ წინანდელი წესრიგი რად იქნა შეცვლილი?

თუ ერთი თვლით გადავხედოთ დარჩენ ქართულ დაწესებულებათ, შევაჩვენეთ, რომ ისინიც ვერ არიან სასურველ მდგომარეობაში. რა არის მიზეზი ასეთი საშუალო მდგომარეობისა? 1911 წლის ამ სკოლის ავარიზში ბ. ბელიაშის, მთავარი გამგებანის წარმომადგენელი აღნიშნავს, რომ თანხაობა და ფრასუფონობა არ არსებობს მასწავლებელთა შორის იმ დიდად საქმეში, როგორიცაა სწავლა აღზრდა. სხვა მიზეზებს არც ჩვენ გამოვუდგებთ. ეს მთავარია, ჩვენის აზრით, ესლანდელი სამწუხარო მდგომარეობა სკოლისა სწორედ ამ უთანახმობის და კინკლაობის ბრალია. ამის



ბრალი, რომ საუკეთესო მუშაკი და-
შორდენ სკოლას მაშინ, როდესაც ახლა
უფრო საკუთარი იყვნენ მისთვის.
ახლოვდება ამ სასწავლებლების 25
წლის თავი (ნომერში) და სწავლა-
ბრალს საქმი კუთხრეს მდგომარეობაშია
ჩაგრძნობილი. იუბილეს დღე უნდა იღუპ-
საწავლობდნენ თუ იგლოვან კავადელებმა
ქართველებმა? დროა, დრო! ვისაც ჯერ
არს ჯეროვანი ყურადღება მიაქციონ
კავადის ქართულ სკოლას და ნუ
გახდინ უცხოელ „ყვავ ყარანთა“ სა-
ფლეთოდ.

მ. ზვიდუაშვილი.

კულტურული დღესა-
სწავლი მუხიანში.

მუხიანის საზოგადოებამ (ქუთ. მაზრა)
ჩვენი სასიკდლო მგოსნის აკაცის სახე-
ლობაზე დაარსა სამკითხველ ო. რომლის
კურთხევის დღე დანიშნა 15 სექტემბერს
—ქუთათხევზე მიიწვიეს თვით მგოსანი.
ყვარას, 15 ენკენისთვის დილის თერ-
მეტის ნახევარზე ნიკოლაძის ქალების
ბინაზე, სადაც ჩამომხარა იყო აკაც
შეიკრიბნენ მისი პატივისცემლები, მუხი-
ანის დეპუტაცია და მღვდლები. 11 საათი
შესრულდა მგოსანი ამალთიური მუხი-
ანისაყენ გაემგზავრა. მგოსნის ეტლს მის-
დგოდა კიდევ ექვსი. მღვდლებთან შორის
იყვნენ: მღვდლები დ. კლდიაშვილი,
მწერლები გ. რუხაძე, გ. ტაბიძე, ან.
იურკევიჩისა, და ჟურნალისტები გ.
ლაღვიძა, ლაღვიძაშვილი, იმერე, კინე-
მატოგრაფის მოხელე ვ. ამაშუკელი და
ფოტოგრაფი: ბევრი კიდევ სხვა.

გზაში. სოფ. ზემო ქიტკის დაუხვდა
მგოსანი დიდძალი ხალხი. აკაცის დანა-
ხვებზე ყაწვილებმა თოფები დასცალეს,
ამე დროს ეკლესიაში ზარის რეკა დაი-
წყეს.

სოფლის წარმომადგენლებმა მგოსანს
სთხოვეს პარაკლისი მოესმინა და მისი
სახელობის სამკითხველო დაეთავლირე-
ბინა. ყველა ეს შესარული ღიძმა სტუ-
ბინა, ამ დროს მგოსანმა კინემატო-
გრაფის ლენტეხე გაიღეს. სამკითხველოს
რომ მიუხალვოდნენ, დ. ავალიანი და
ექიმი გ. ნასარიძე მგოსანს პურ-მარი-
ლით მიეცნენ. გ. ნასარიძე გრძნობიერ-
ის სიტყვით მიმართა მგოსანს და დაუბა-
სითა ხალხს დიდებული მწერლის დეა-
წლი 50 წლის განმავლობაში... პასუხად
ჟაქიმ მოკლე გრძნობიერი სიტყვა წა-
მოთქვა, რასაც „გაშას“ ძახილით, თო-
ფის სროლით და ტაშის-კვრით მიეცე-
ნენ.

აქედან გამართნენ მუხიანისკენ. მიუა-
ხლოდნენ თუ არა ს. მუხიანს გაისმა
ტაშის გრიალი. დიდძალ ხალხს მოეყარა
თავი.

სადგურიდან სამკითხველომდის გზა
ლამაზად იყო მწვანედ მორთული. მოს-
ჩანდა ნაწერები „გაუმარჯოს აკაცისა“,
„მოზრძანდით, ბატონო“ და სხ.

სოფლის ახალგაზრდობამ აკაცი ხელით
მიიყვანა სამკითხველომდის. პატარა გო-
გონები გამორბოდნენ ეროებიდან და
რაც ძალი და ღონე ჰქონდათ გაიძხო-
დნენ „გაშა აკაცის“. მუსიკა შორს უკ-
რავდა და მთელი სანახაობა დიდებულ
ზემის წარმოადგენდა. მგოსანს პურ-მა-
რილით შემოეცნენ. შემდეგ მგოსანი
სამკითხველოს აიგნაზე დაბრძანდა მის-
თვის განცხად დამატებულ საგარდელში.
აქ სიტყვა წარმოსთქვა სამკითხველოს
გამგებობის წყევლა ქვეყნისაში. მერე
პარაკლისი გადაიხადეს. მისაღებების შემ-
დეგ მგოსანი სადღობად მიიწვიეს. სადი-
ლზე მგოსანს გრძნობიერი სიტყვები
წარმოასთქვეს: დ. კლდიაშვილმა, გ.
ლაღვიძემ, გ. რუხაძემ, ან. იურკევიჩი-
სმა, მ. მეფისაშვილმა, „იმერმა“ და სხ.
პასუხად აკაციმ მშვენიერი სიტყვა წა-
მოთქვა.

სამომხი გაიმართა წარმოდგენა. სცენის
პოეტიკაში წარმოდგენის აკაცისავე
კომედია „ბუტიაობა“. წარმოდგენის
შემდეგ მგოსანი მატარებლით დაბრუნ-
და ქუთაისში. ხალხმა დიდის ამბით გაიკი-
დნენ. ამ დღესასწაულში დიდი შთაბე-
დილება მოახდინა ადგილობრივ მცხოვ-
რებლებზე.

თემელი.

საკანონი...

ჯოგოსთვის წყდობილში ვარ გახვეუ-
ლი. მგორი და ნესტი გათვლითილი
პატი სულს მიხუთავს... თუც ბრუ მე-
სხმის...

გული თითქოს კვდება—ისე მიღუ-
დად ფანტაზებს...
სიცილი... ვიკალებ... დღე-ნახევ-
რია, რაც ფხვზე ვდგეარ და მუხლები
მეცხებიან—მეტი ღვამა აღარ შემძლიან
ძირს კი სველი ტალახით გასვრილი

ცემენტის იატაკია და ამაზე როგორ და-
შვნი? გაცოცდები... ქარების შეშინია.

არ დავწვე და მეტი რომ აღარ შე-
მიძლია...

თვალ-წინ მებატება სურათი...
ჩვენ ბევრნი ვართ... ზღვა აღელვ-
ებულია. ჩვენც მის გიჟებს და შეუპოვარ
ტალღათა სრბოლას მივყვებით. ზღვის
ზვირთებში თავ-დავიწყებით ვიბრძვით,
შეუპოვრად ვინადგურებთ ყველაფერს,
რაც ტალღას წინ ეღობება. ვაცამტე-
ვებთ მაღლა ამართული ხავს მოკიდებულ
კიდებებს, ფართო გხას ეყუდებიან ზღვა-
დღესასთან მოპყვეა შემზარავი საშინე-
ლი ქვეა-ქუხილი. არც მაგაზი დაიწყო,
თითქოს წარლანს ეღობა... კვლავ თავ-
გამოდებით ვიბრძვით...

ქუხილმა იმატა, მის მოპყვე საშინელი
სეტყვა თითქოს ცა ტყვით უშასპინ-
ძლდება დედა-მამას...

ბევრი, ძალიან ბევრი დაიხილა... ჩემი
ამხანაგების სისხლის ღვარამა წითლად შე-
დგება ზღვის ლაქვარდი წილი. ბევრი შე-
შინდა და მიიშალა, ნაწილი გულმარდა
და გვამთა გორებს ამოფარა. ზოგი სა-
მშოლო არცაა დაიხვეწა.

თითქოს სიცივეს ვეღარ ვგრძნობ, მა-
გრამ მთელი სხეული, ხორცი და ძვლე-
ბა შტეკია... პა, თვალები დახუჭე...
საშინელ გულის ტკივილს ვგრძნობ...
ყურებში-კი, აი თითქოს ვიცი ჩამწერ
ჩულებს: „გამაგრდით სულით არ დაცე-
ნენმა სხეულმა დეე იძივიგოს სიცივე-
საგან! გაიხვედ!“. ქუხილი სუსტდება...
მაღე, ძალიან მაღე გათენდება... შევბის
ზვირთნი უკანასკნელი ძალ-ღონით ეკვე-
თენ დამბარკოლებელ ძალს. ხოლო ამ
ბრძოლაში ბევრი ცოცხალად მოიტაცა
ძალამ... ერთი მთავანი აი, სად შემო-
მაღლო...

—უპ, უპ! როგორ ცივა! ძვლები გა-
მევირნე... კბილები ვერ შევარე!—ისე
გაქაქა კარაკი, თითქოს ხელოვნურად
მოწყობილი რამ მანქანა იყოს... მუხ-
ლებმა მისუსტეს... აი, ჩავიკე და ტა-
წნი შევბის ვაკალვებდა გამბრძნა... და-
წვეყი კიდევ.—ყინვისაგან მთლად გავი-
თარე, გაეშვილი.

და სიამის მომგენი მნათობი ცხოველ-
მყოფელ სხელები ჩაგულდ გულს გათ-
ბობს... მაშ გამხვედლი...

თვალ დახუჭულს მსურს თვალი გავა-
ხილო... მინდა შევძახო: „დიან! სხეული
ჩემი დნება, სული კი ვანთიადი და სი-
ნათლის იმედით, ისეე ამაყად დანავარ-
დობს ცის ლაქვარ სივრცეში!...“

მოთლი მუშა.

მივიწეებელი საფლავი.

კახეთში მოგზაურობის დროს, სხვათა
შორის, ჩვენი საყვარელი მგოსნის რა-
ფელ ერისთავის საფლავი ვინახულე.
იგი დაკრძალულია სოფ. კიტკურის
განაპირა მდლმ ტუის სასაფლაოზე.
ვიღებ სხენებულ ადგილს მიაღწევდი
გული სვედა წარვე სამოყვრებით მიღ-
ლავდა, ათასი გრძნობა—ფიქრებით მე-
სებოდა.

ავიარე ტუის ბილიკი თუ არა ჩემს
თვალწინ მშვენიერი, კოხტა და ლამაზი
ვაცე დაგვიშალა, თვის ძველის ძველი
პატარა ეკლესიათა და მიცალბულე-
ბით.

მართალი მოგახსენრთა, რომ ადგილია-
ბრივ გლეხკაცს არ ენიშნებინა სვირფას
მგოსნის საფლავი, თავს მოტყუებულად
ჩაეთვალა და იმედ ვაცურებულად უშან-
ეღ დავებუნდებოდი... მაგრამ აი ის
დამბალი ხის მოაჯირი რომელსაც სამი
კუთხე მონგრევიდა და მეოთხეც წასატყ-
ვათა დაგანებქილა...

ნუ თუ ეს არის რაფელის საფლავი
—მეკითხებოდ ჩემს თავსა და გული
ბოდიხმ მეწუწრებოდა...

მგოსანი რომელიც დაბეჭდებულ გლეხ-
კაცთა ნაშდელი გულის მესაღებულ
იყო, რომელიც პირიქითა-საც ტკილი-ნა-
დელიანი ხმით დაძლინებდა თავის ფან-
ტაზს, ვინც არ გასცვალა სამშობლო
დურა ქვეყნის სამოთხეზედა, რომლის ნა-
წერებზედაც მრავალი თაობა აღიზარდა,
დღეს ასე უბატონოდ, უყურადღებოდ
განსვენებს ამ უკაცურ ადგილს და
მხოლოდ გარს მოდარაჯე ტყე და იცავს
მის ბოლო საფლავს, ხეთა ფოთლებიდა
ეფსალმუნებია...

ნუ თუ მის დიდებულ დასაფლავებას-
თან ერთად დასაფლავებს მისადმი სხო-
ნა და პატივის ექნას...

მაშ, რას ფიქრობს ქ. შ. წ. კ. გამე-
რცელებელი საზოგადოება, რი რომელ-
საც სიკვდილის უამრდ ქუმდებოდა, მის
სახელობაზე არსებული ფონდი, თვით
შეძლებული ნათესავები, და ბოლოს რე
თუ მას იმდენი ქონება აღარ ღარჩა, რომ
ერთი უბრალო ქვა მაინც ღირსებოდა.
იმედია ქართველი საზოგადოება ღირ-
სეულ ყურადღებით მოექცევა ამ სავა-
ლოლო გარემოებას.

გ. ქუჩიშვილი.

P. S. ვთხოვ ეს წერილი სხვა გაზე-
თებშიც გადაბეჭდონ.

გ. ქ.

დავმარხეთ იგი...

(ახალ ჯორჯიას სიონის).

დავმარხეთ იგი, დავმარხეთ ღვთიური ძალი...

მის შვილთა გული ღველფებისა ზღვად გადაიქცა...
მზეც კი—მსოფლიოს მდიდური ბრწყინვალე თვალი—
თვის დასავლეთში მწვავ ცრემლებად ჩანდა, ჩაიქცა.

ვინ არ ტირიდა, ვისი გული არ ქვითინებდა,
ვინ არ ჩიოდა დაბოლდება—სიმარტოვეზე?
მუდამ მგესლავი მტურავიც კი არ სისინებდა
თავის ყორესთან მიმდგარ მტრისა სიახლოვეზე.
გლოვის ბურუსი ღამის ფრთებით დაგვეტრიალებდა,
და საქართველო სანუკვარ შვილს მგლოვიერებდა.
მაგრამ რა არის მის წინაშე სიკვდილი, ვამი,
ვინც ზღბის გულში ჰპოვა ბინა დაუშაბამი?
მან გაღივლა სივრცე გლოთა, სძლია სიკვდილსა...
მარადისობა დაიმკვიდრებს ღირსეულ შვილს!

ი. მჭედლი შვილი.

ქართული მუზეუმი.

II
სახსული განყოფილება.

სპარსელ ხელოვნებას დიდი გავლენა
ჰქონდა ქართულზე. ბუროთმოდერმაზი,
(არქიტექტურა), ბარელიეფი, ჩუქურთ-
მამ (ორნამენტები), მხატვრობა—ყველა
ამან განიცადა ცოტად თუ ბევრად,
გავლენა სპარსეთისა, რომელსაც არა
ერთხელ გაუმარებია საქართველო და
დაუმორჩილებია.

მუზეუმში დაცულია რამდენიმე დიდი
ნაწარმოები სპარსელ მხატვრებისა და
მთელი რიგი მინიატურებისა. თუმცა ამ
კრებულში არ მოიძებნება ფრად ძველი
ორიგინალები, რომელიც უკვე გატანი-
ლია საზღვარგარედ უცხოელების-მიერ,
მაგრამ იმის საშუალებითაა, რაც არის,
საქმად სრული წარმოდგენა შეიძლება
შეადგინოთ სპარსელ ხელოვნებაზე.

„რომეო და ჯულიეტა“—თემაა, რო-
მელსაც უსარგებლნათ სხვადასხვა ქვეყ-
ნის სხვადასხვა მხატვრებს. სპარსეთსაც
ჰყავს თავის „რომეო და ჯულიეტა“. ო-
რი დიდი ტილო, რომელიც ჰქონდა
მუზეუმის დარბაზში, მშვენიერად ჰაატეს
რომანტიულ ხანას.

ვატი—სპარსელი პრინცია, ქალი-უბრა-
ლო ასული. მათ სიყვარულთან დაკავში-
რებულია მრავალი დამბარკოლებელი მი-
ზეუმი. მხატვარმა მოგვცა საკვირლად
ლამაზი სახე. ქალთან ერთად დახატუ-
ლია ყრმა, რომელსაც ფოსტალიონის
როლი ჰქონდა დაესრულებული.

პრინცი დახატულია მთლად, შავი
ტანისამოსი აცვია, რომელიც ფეხებს
შფარავს. სარტყელი ფერადიანია. ტანი
ლამაზად დაბრუნდა. ცალი ხელი სარტ-
ყელზეა, ცალიც თითქმის თავისუფალია.
მოყვანილი ტანი, ნახევრად მოპოწუნე-
ლი სახე, მთელი პოზაისე საამაჟრია,
რომ სურათს თავის დიდხანს ვერ აშო-
რებთ. სურათის ფონი მომწვანოა და ცი-
სვერი. ტანისამოსი საერთო ტანთან არის
შეხამებული. პრინსის მოყვანილობა
ლამაზი, იდეალურია. ვარდისფერი სახე,
არისტოკრატიული შეხედულება, რომე-
ლიც განზე მიმართული—საკვირველი
სურათია!.

ქალი—მისი ფარული სატრფო-არა
ნაკლებ მოხდენილია. პრინსზე ნახევრად
მოპოწუნებულია პრინცისაყენ, თითქო-
რამე სცდილობენ გვერდიდან შეაკე-
რდნენ ერთმანეთს. მას აცვია შავი კაბა,
რომელიც მჭიდროდ შეუმოსავს მოყვანი-
ლი ტანი წელთან; წელზე არტუია
სარტყელი, რომლის გარშემო ბო-
ლო თავისუფლად, ხალვათად შეტრულია
და ფეხებამდინ ჩამოშვებულია. საოც-

კახეთი.

გავხედე აღმოსავლეთსა ცისკარმა იწყო თენება,
სადაც მთის კენწეროზე მზე ეშოთ დაესვენება.

აზრი არ მემორჩილებდა, გემოვამს ღღვასავითა,
ფრთას შლიან ლაღი ფიქრები, დაჰქიან ელვასავითა.

რა მშვენიერი რამ არი კახეთი ჩემი მზიური,
ვერ შეედრება სიტყვით ვერც თვით ედემი ციური.

თვალ წინ მშობლია სოფლები, გვალერსები ყველასა,
ვისმენ და ვისმენ ნადღობა მშობლიურ პორაველასა.

მაღლით ძირს დაქანებული აღმასის წყალთა ჩრიალი,
ბროლიად გაშლილი ველზედა, მზის სხივ ქვეშ ოქროდ სრიალი.

უფსკრულს კლდით გადატეხილი, ვერცხლის ჩანჩქერი მთიური,
ლაღ-მარგალიტად მსხერეული, კისკისა, მიწმონიური.

გაღმა ამაყი ფრიალო ძველ ციხე-სილოკისათა,
გამოღმა ტურფა წალოკი სხვა და სხვა სანახავითა,

ზოგან უტეხი შავი ტყე, შვიის აღმტრელი, მზარავი,
მოგანცა გაღმარებული, შეტრული როგორც კარავი.

ზევით მთა ილბუზისა, ქვეშ ქედი კავკასიისა,
აქა-იქ ბაღი, ბაღნარი ვარდ-ზამზახის და ისრა.

მთელი ეს კუთხე სიტყვების, ქვეყნის თვლი და შეენება
ცოცხალს მზარებს და მკვდარსაც გულს ძგლად დასვენება.

გ. ქუჩიშვილი.

17-ე საუკუნეში) მაგრამ ქართულ მუზე-
უმს საერთაიანად შეუძლია იამაყოს
მისი შედეგით. ამგვარი ბრწყინვალე
ნახატი, ამისთანა კეთილშობილური კო-
ლორატის ნამუშევარი ხშირი არ არის.
ორი სახე შეიძლება პირ ჰქონდეს დაა-
მიანს რა ნაირი კეთილშობილური სიყ-
ვარული აერთებდა ამ ორ ასრებას!
რღებ სკამს, ჯღები და შესტეკერი თვალი-
მოუშორებელი. ყოველი ხაზი იტაცებს
თქვენს ყურადღებას. მარტო ის ხელი
რად ღირს, რომელიც უკილია, პრინცს
თავის მოყვანილ წელზე! იმდენად მო-
ხდენილია, რომ შეგიძლია განუწყვეტ-
ლოე უცქირო.

ეს ორი ნაწარმოები, იმდენად დაკავ-
შირებულია ერთმანეთთან, ერთი რომ
ჩამოაცილ, მეორე დაჰკარგავს იერს!

ასე მთლიანად შეუძლია დაჰხატონ
მხოლოდ გენიოს-მხატვარი. მაკოვსკის,
აივაზოვსკის, თვით რუბინის ნახატის ნა-
წილ-ნაწილად დაჭრა შეიძლება-არაფერს
დაჰკარგავენ ესენი. გენიოსის მაღალი
ნიჭის ნახატსა კი, მაგ. რემბრანდტისა,
ისე ვერ დასტკიონ, რომ არ დაარღვიოთ
პარმიანიული მთლიანობა. სპარსელ მხატ-
ვრის ხელმაც სწორედ ასეთივე ნაწარ-
მოები შექმნა. მან დაჰხატა ორი სურა-
თი, რომელიც მჭიდროდ არიან დაკავ-
შირებული ერთის გვეგით, ერთის აზ-
რით.

„რომეო და ჯულიეტა“ შემდეგ ნა-
ხატი „ორი სპარსელი ასული“ უფრო
სუსტია, მაგრამ მაინც ლამაზია არისა
და კომპოზიციის მხრით. მეორე სურათია
სპარსელ პრინცის აბას-მირზასი. პრინ-
ცი-ბავშვი ხალისიანს ხის ფეხ-მორთებით;
ტანისამოსი, გვირგვინი—ყველაფერი
მოკედლია ძვირფასი თვლებით. ხელში
შეიკრავს ხმლი და სეპტარა. პრინცი
უბრა მოგრო თვალები მშვენიერად,
ამაყურად, თანაც მგებარულად შემოს-
ტეკი იან მაყურებელს. მართალია ამაყუ-
რად ცოტა ტიკისებურია, მაგრამ
მაინც ჰგონიბთ, რომ პრინცი მშვენიე-
ლი აქვს თავის ღირსება. ძვირფასი თე-
ლებიც, რომელიც მომთაფნტაჰს პატარ-
პატარა გოგონების სახით მხატვრის ხელს,
წარმოადგენს ტყელ ნახატს.

საერთად დამახასიათებელი თვისება ყვე-
ლა სპარსელ პორტრეტებისა—სქემატიუ-
რად და სიმარტივე: ნათლად გამოსა-
ხულია მხოლოდ უმთავრესი. ეს იმიტომ
რომ სპარსელი მხატვრები, როგორც სა-
ზოგადოდ აღმოსავლეთისა, სინამდვილეს
საბავენ შთაბეჭდილებებს, მესხერების
საშუალებით. ეგვიპტელებსავე ბუნებას
არ გადაჰხატავენ ხოლმე. თვალყურს
კარგდ უქრისთ, მესხერებაც დიდი
აქეთ, ამიტომ მათ-ამერი დახატული პორ-
ტრეტები, თუმცა დეტალები აკლიათ,
მაგრამ მაინც ცოცხლებს ჰგანან; ამავე
დროს სტილს მიმსგავსებული არიან.

ესევე უნდა ითქვას პიზანეზეზე. ამგვარი
სტილიზაცია აღიკრებს შთაბეჭდილებებს.
სპარსული მინიატურები მუზეუმში
მრავლად არის. კდელზე ჩამოკიდებუ-
ლებში თვალსაჩინოა ნადირ-შაჰის პორ-
ტრეტი. რა სავანგებოა დიდებუბა რამ-
დენად შესწავლილი აქვს მხატვარს შაჰის
და ცხენის ტანი, ცხენი მოძრაობს. ყვე-
ლაფერი მი ჰგრძნობთ ხაზის სიწვერდეს.

ყველაზე ურნეცისა ხაზით გარდაცემა
საგნის მასალისა, მისი ფორმისა, მისი
მდებარეობისა, მისი განწყობისა
ცალკე ნაწილებთან, კავშირისა სხვა სა-
ცდებზე. აღმოსავლეთის მხატვრები, მათ
შორის სპარსელებიც; საუცხოო ოსტა-
ტები არიან ამ მხრით, მათი მინიატუ-
რები, რომელიც შეკრებილია ქართულ
მუზეუმში, სანტრეფისა სურათს წარმოა-
დგენენ, თუ როგორ განვითარდა, გაუმ-
ჯობებდა და დაცა სპარსული გრაფიკა.

საერთა აღინიშნოს, რომ სპარსულ
ხელოვნებას დიდი მნიშვნელობა და გავ-
ლენა ჰქონდა „ახალ ხელოვნების“ და
ზადებისათვის ევროპასა და რუსეთში“).

მხატვარი ე. ფსკვიტინოვი.

მოხილვა.

ნებაყოფლობითი შემოწირულება.

აღდგაყი ვინ ჰპოვოს კარგი უში-
რფესი არის ძვირფასი მარგალიტებისა...
ამბოხ ხალხური ბრძნული თქულები,
და ამაში სასენით იხატება ის დიდი

მხატვარი ე. ფსკვიტინოვი.

მოხილვა.

ნებაყოფლობითი შემოწირულება.

აღდგაყი ვინ ჰპოვოს კარგი უში-
რფესი არის ძვირფასი მარგალიტებისა...
ამბოხ ხალხური ბრძნული თქულები,
და ამაში სასენით იხატება ის დიდი

მოხილვა.

ნებაყოფლობითი შემოწირულება.

აღდგაყი ვინ ჰპოვოს კარგი უში-
რფესი არის ძვირფასი მარგალიტებისა...
ამბოხ ხალხური ბრძნული თქულები,
და ამაში სასენით იხატება ის დიდი

მოხილვა.

ნებაყოფლობითი შემოწირულება.

როლი, რომელიც დაეახსრა ქალ ბუნე-
ბრივ შერჩევაზე—დღედაცოი არის საფუ-
ძველი ოჯახისა და მისგან განმტკიცების
ყოველივე ოჯახის ზედნიერება და საზო-
გადოების კეთილ დღეობაც, მაგრამ უფ-
რო დიდი მოვალეობა დღედაცოი არ
შვილების აღზრდა; ბუნებამ მას დაეახსრა
მომავალი თაობის აღზრდა. რამდენადაც
უვიცი და შეუგნებელია დედა, იმდენა-
დვე უვიციები არიან მის მიერ აღზრდი-
ლნი შვილები, წინააღმდეგ, რამდენადაც
შეგნებულია დედა, იმდენადვე გონიერად
აღიზრდებინა მისი შვილები; ეს ქეშმარი-
ტება საზედნიეროდ ეტლა იკიდებს ფეხს
ჩვენს ქვეყანაში, და ქალების სიბნელეში
ნელნელა ნათელი ეფენება. კეიბოდ
ჩვენ ამაყრულ გუროშიც ჯგეროვანი ყუ-
რადლება მიაქცია ხალხს ამ უდიდეს
ნაქლს და მოუხედავად ათასგვარი გაქი-
რებისა ყოველ ღონეს ხმარობს არ დას-
ტოვოს სკოლის გარეშე, როგორც ვეყი,
ისე ქალი. ისეთი არაჩვეულებრივი ენერ-
გია გამოიჩინა ამაღლების საზოგადო-
ებამ 28 აგვისტოს 1913 წელს ყრილა-
ბაზე, რომელზედაც დაადგინა გაიხსნას
ადრდების საზოგადოება საქალეზო
ოკლასიანი სასწავლებელი. რომ ჩვე-
ნი მომავალი დედები სულ უფიციები არ
დარჩენ, ცოტა ოდენი სწავლის შეტი
მაინც მოეფინათ, მაგრამ გაძაღუკავებულ
ხალხს წრეანდელი წლის მოუხედავობით
შეწუხებულს, ძნელად შეუძლია ყველა
მოთხოვნილებას ანგარიში გაუწიოს და
ეს დიდი საქმე ღირსეულად დადგვირ
გვინოს, ამიტომ საზოგადოებამ თავის
შორ

ნი საფასურით.